

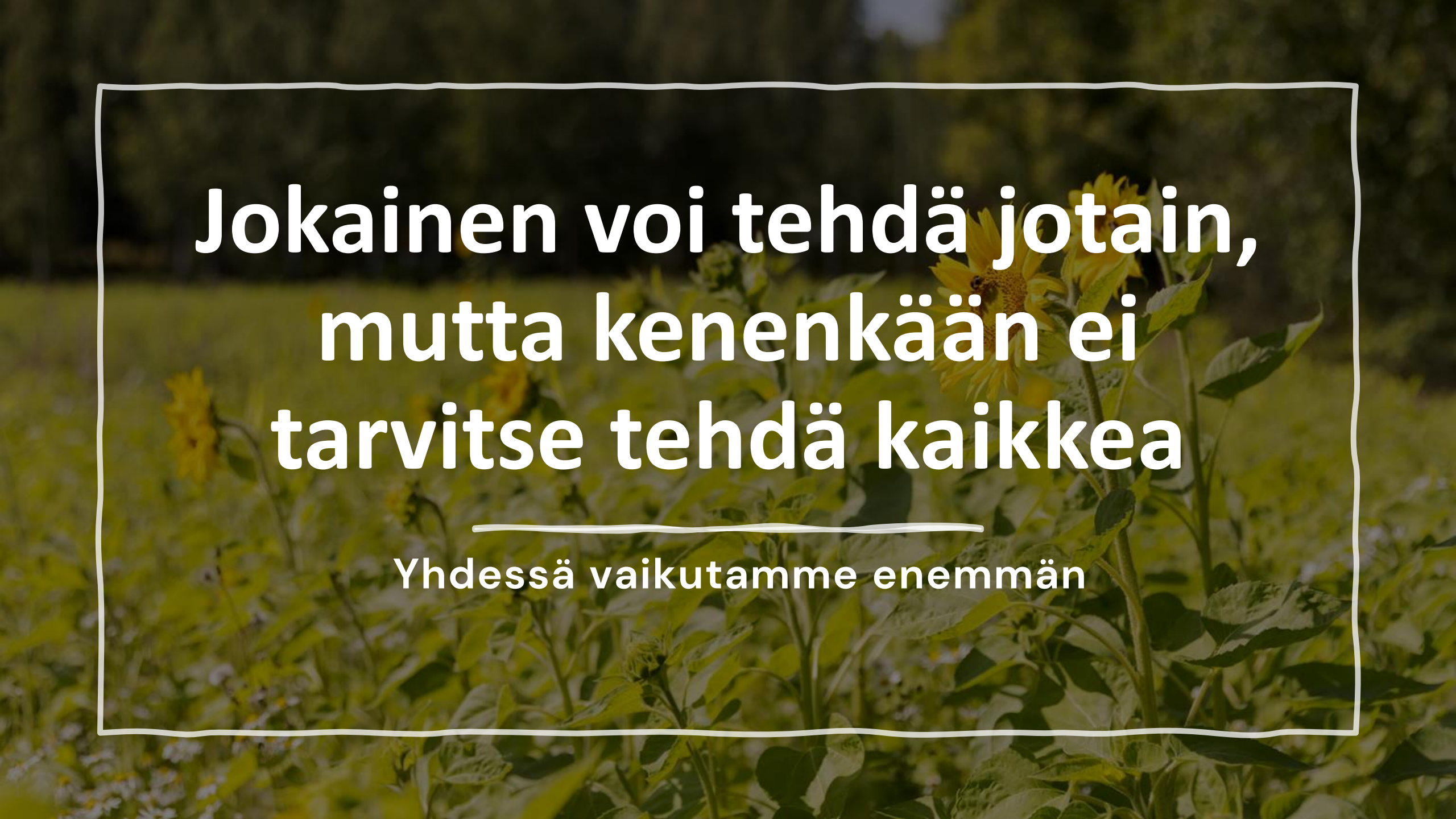

Ihastu Iittiin!

litin ilmasto- suunnitelma

2025–2029

A background image of a sunflower field with a soft, slightly blurred focus. The sunflowers are yellow with dark brown centers, and the leaves are green. The overall tone is warm and natural.

**Jokainen voi tehdä jotain,
mutta kenenkään ei
tarvitse tehdä kaikkea**

Yhdessä vaikutamme enemmän

litin ilmasto- suunnitelma 2025-2029

Aluksi

[Alkusanat](#)
[litti lukuina](#)
[Keskeiset käsitteet](#)

Nykytila ja tavoite

[Ilmastotyön verkostoja](#)
[litin päästötavoite, päästökehitys ja
päästöjen jakauma](#)
[Arvioitu päästökehitys](#)
[Kulutusperusteiset päästöt](#)
[Ilmastosuunnitelman valmistelu](#)

Toimenpiteet

1. [Ilmastojohtaminen](#)
  2. [Energia ja kulutus](#)
  3. [Kestävä liikkuminen](#)
  4. [Kestävä ruokajärjestelmä](#)
  5. [Luonto ja maankäyttö](#)
  6. [Ilmastonmuutokseen
sopeutuminen](#)
  7. [Viestintä ja ympäristökasvatus](#)
- [Suunnitelman seuranta](#)

Alkusanat

Suomen kansallisena tavoitteena on olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää päästövähennyksiä sekä hiilinielujen vahvistamista. Kunnat ovat merkittävässä roolissa ilmastotavoitteen saavuttamisessa, sillä ne voivat tukea asukkaita elämään kestävämmiin ja voimaan paremmin.

litin ilmastosuunnitelma toimii kunnan tekemän kestävyystyön pohjana tulevina vuosina. Sen avulla kunnan ilmastotyö on määrätietoisempaa ja avoimempaa. Ilmastosuunnitelmassa on huomioitu ilmastomuutoksen ohessa muitakin kestävyysteemoja, kuten luonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen.

litin kunta on liittynyt hiilineutraalien kuntien Hinku-verkostoon vuonna 2023. Päijät-Häme on lisäksi Hinku- maakunta. Verkostoon kuuluvien kuntien ja maakuntien tavoitteena on 80 prosentin päästövähennys vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. litti on myös sitoutunut vuosien 2017–2025 kunta-alan energiatehokkuussopimukseen (KETS).

litin ilmastosuunnitelma on koottu vuosien 2023–2024 aikana. Suunnitelman laatimiseen on saatu ympäristöministeriön myöntämä valtionavustus. Valmistelutyössä osallistettiin laajasti litin kunnan henkilöstöä, päättäjiä, kuntalaisia ja alueen muita toimijoita. Ilmastosuunnitelma koottiin yhteistyössä kuuden muun Päijät-Hämeen kunnan – Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Kärkölan, Padasjoen ja Sysmän – kanssa. Suunnitelman valmistelua koordinoi Päijät-Hämeen liitto.

Jarkko Salonen

Kunnanjohtaja

litti lukuina

Asukkaat (2023)

6 444 hlö Alle 15-vuotiaita 13,4 % 15-64-vuotiaita 52,8 % Yli 64-vuotiaita 33,8 %	Asuntokuntia 3 373 kpl	Vapaa-ajan asuntoja 2 491 kpl	Alueella olevat työpaikat (2022) 1 952 kpl
---	----------------------------------	--	--

Pinta-ala

Kokonaispinta-ala **687,1 km²**
Taajama-aste (2022) **59,8 %**

Maankäyttö

Vesistöt Yli 1 ha kokoiset järvet 52 kpl Pinta-ala yhteensä 97,3 km² 14,2 % kokonaispinta-alasta	Metsätalousmaa Metsäkiinteistöt yhteensä 400 km² 58 % kokonaispinta-alasta Kunnan omistama metsäpinta-ala 1 700 Ha (sis. metsä-, jouto- ja kitumaa)	Maatalousmaa Tiloja 184 kpl Viljelyala 132 km² 19,2 % kokonaispinta-alasta (käytössä oleva maatalousmaa)
--	--	---

Keskeiset käsitteet

Kasvihuonekaasu

Kasvihuonekaasut toimivat ikään kuin kasvihuoneen lasikatto. Kaasut päästävät auringon säteilyn läpi maapallolle, mutta estävät maasta tulevan lämpösäteilyn pakenemisen avaruuteen.

Ilmastonmuutos

Ihmistoiminnan seurauksena kasvihuonekaasut ovat lisääntyneet ilmakehässä. Tämä johtaa maapallon keskilämpötilan nousuun, mikä vaikuttaa mm. sääolosuhteisiin, merenpinnan tasoon ja ekosysteemeihin.

HINKU-verkosto

Pääasiassa kunnille suunnattu, vuonna 2008 perustettu ilmastonmuutoksen hillinnän edelläkävijöiden verkosto. Verkostoon liittyneet kunnat ja maakunnat tavoittelevat hiilineutraaliutta vuoteen 2030 mennessä.

Energiatehokkuussopimus (KETS)

Vapaaehtoinen sopimus, jolla on merkittävä rooli Suomen energiatehokkuusdirektiivin tavoitteiden saavuttamisessa. Sopimukseen voi liittyä kunnat ja yritykset sekä kiinteistö- ja vuokratotalonyhtiöt.

CO₂e

Hiilidioksidiekvivalentti, jossa hiilidioksidin lisäksi on otettu huomioon myös muiden kasvihuonepäästöjen ilmastoa lämmittävä vaikutus.

Päästökerroin

Päästökerroin kuvaa yhden yksikön aiheuttamaa kasvihuonekaasujen päästö määrää. Esimerkiksi sähköntuotannossa päästökerroin voidaan ilmoittaa grammoina hiilidioksidiekvivalenttia tuotettua kilowattituntia kohden (gCO₂e/kWh).

Päästökuilu

Ero nykyisillä toimenpiteillä saavutettavan päästövähennyksen sekä tavoitteen välillä.

Perusskenaario

Oletettujen olemassa olevien politiikkatoimien sekä muiden tiedossa olevien kansallisella tasolla päätettyjen toimien vaikutus alueen päästökehitykseen tulevina vuosina.

An aerial photograph showing a dam structure across a river. The surrounding area is densely forested with green trees. In the background, a large body of water, likely a lake or reservoir, is visible under a cloudy sky. The text is overlaid on the center of the image.

Ilmastotyön nykytila, päästökehitys ja tavoite

---

litin ilmastosuunnitelma

Ilmastotyön verkostoja

Kuntien energiatehokkuussopimus (KETS)

Vapaaehtoiset energiatehokkuussopimukset ovat valtion ja toimialojen yhdessä valitsema keino täyttää Suomelle asetetut kansainväliset energiatehokkuusvelvoitteet. Sopimusten energiatehokkuustavoitteisiin on sitoutunut Suomessa yli 700 yritystä sekä yli 150 kuntaa ja kuntayhtymää.

litti on mukana kunta-alan energiatehokkuussopimuksessa, mistä oli ilmastosuunnitelman valmistelun aikaan voimassa vuosien 2017–2025 energiatehokkuussopimus.

litin kunta raportoi vuosittain omasta energiankäytöstään sekä toteutetuista energiatehokkuustoimista sopimuksen mukaisesti. KETS:n etenemistä seurataan sisäisissä työryhmissä.

Sopimustoiminta tarjoaa kunnalle hyvän pohjan oman energiankulutuksen hallinnalle, sekä parempia avustuksia energiatehokkuushankkeisiin.

Hinku-verkosto

litin kunta kuuluu hiilineutraalien kuntien ja maakuntien Hinku-verkostoon. Verkostossa mukana olevat kunnat ja maakunnat kuuluvat ilmastomuutoksen hillinnän edelläkävijöihin ja ovat sitoutuneet tavoittelemaan 80 % päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta.

Hinku-verkostoon kuulumisen edellyttää Kunta-alan energiatehokkuussopimuksen sopimista.

Päijät-Hämeen ilmastotyöryhmä

Päijät-Hämeen ilmastotyöryhmä kokoaa alueen keskeiset toimijat, kuten kunnat, korkeakoulut ja energiayhtiöt yhteisen pöydän ääreen suunnittelemaan ja toteuttamaan ilmastotoimenpiteitä.

litin kunta on mukana alueellisessa ilmastotyöryhmässä ja osallistuu aktiivisesti kokoontumisiin, joita järjestetään neljä kertaa vuodessa.

Lahden kaupunkiseudun MAL-sopimus

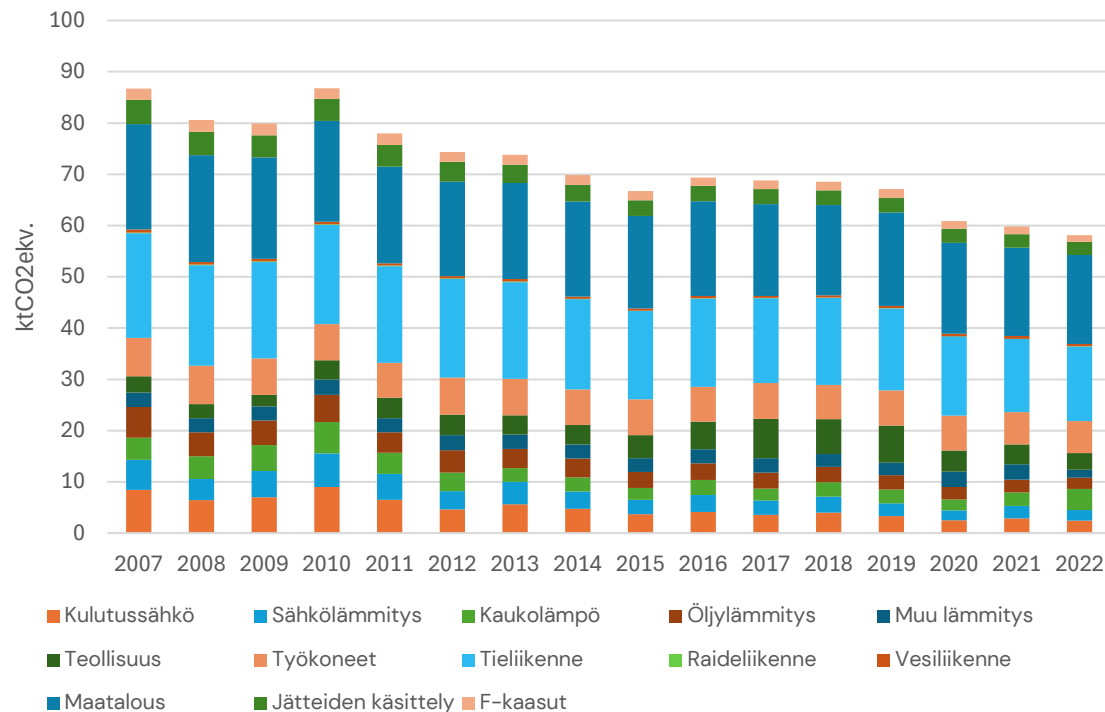
Lahden kaupunkiseudulle on tehty maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus vuosille 2021–2031. Lahden kaupunkiseudun MAL-sopimuksessa ovat mukana Lahti, Asikkala, Heinola, Hollola, litti, Kärkölä ja Orimattila sekä Päijät-Hämeen liitto.

MAL-sopimusten tavoitteena on edistää kestävästä yhdyskuntarakennetta ja liikennejärjestelmää.

Seurantaryhmä ja työryhmä kokoontuvat säännöllisesti seuraamaan sopimusten edistymistä.

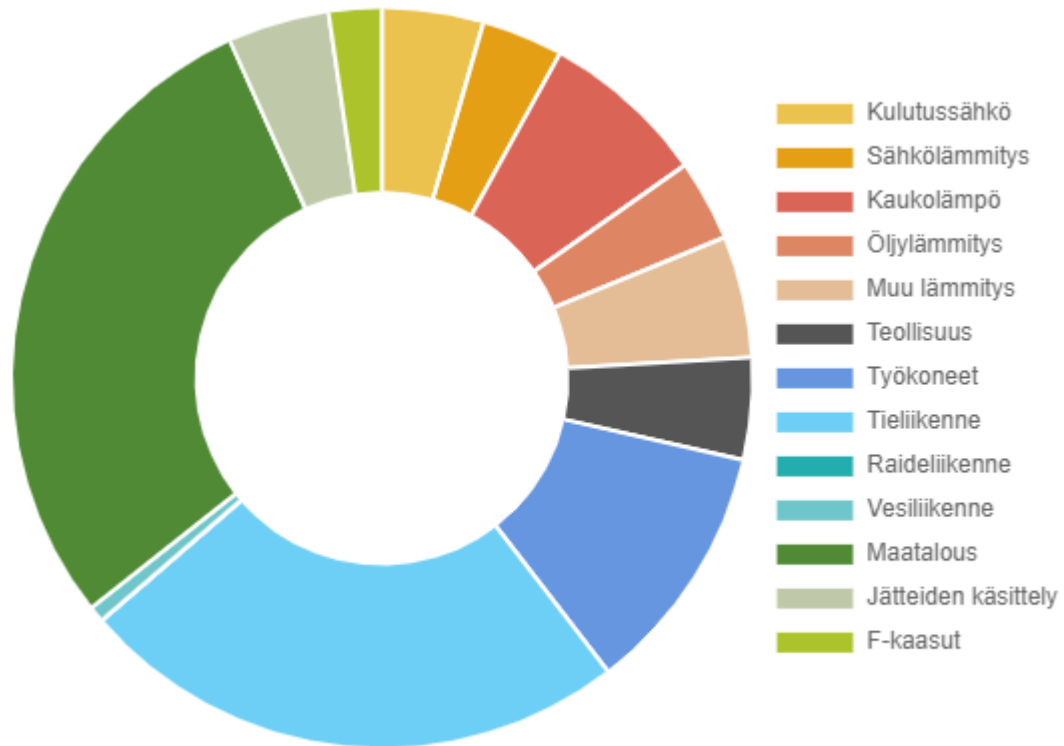
litin päästötavoite ja -kehitys vuosina 2007-2022

litin on sitoutunut Hinku-tavoitteeseen eli vähentämään 80 % alueen kasvihuonepäästöistä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta.

litin kunnan kokonaispäästöt ovat vähentyneet 35 % vertailuvuoden 2007 tasosta vuoteen 2022 mennessä Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) laskennan mukaan. Asukaskohtaiset päästöt vähenivät samassa ajassa 28 %.

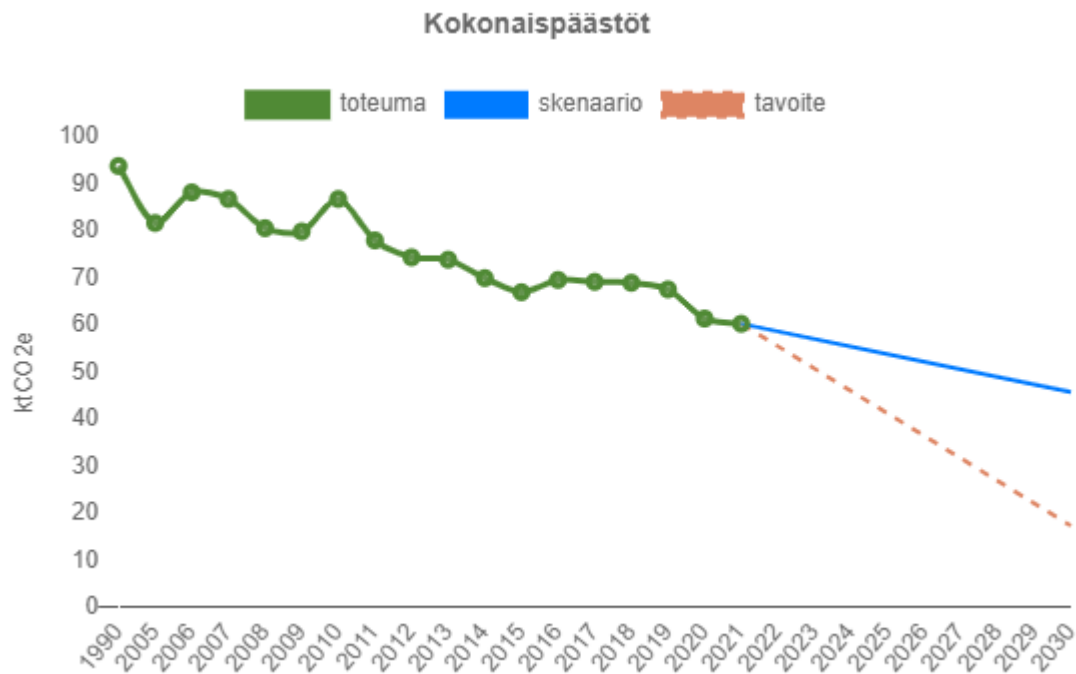
litin päästöjakauma vuonna 2022

litin alueperusteisen kasvihuonekaasujen päästölaskennan perusteella kunnan alueen päästöt jakautuivat vuonna 2022 seuraavasti:

- 29 % maataloudesta,
- 24 % tieliikenteestä,
- 11 % työkoneista,
- 5 % jätteiden käsittelystä,
- 4 % teollisuudesta,
- 24 % sähkön- ja lämmönkulutuksesta.

Arvioitu päästökehitys

SYKE:n päästöskenaariotyökalun perusarvion mukaan litiin päästöt vähenevät vuoteen 2030 mennessä noin 47 % vuoden 2007 tasosta. Perusskenaario on luotu olemassa olevien politiikkatoimien ja muiden kansallisella tasolla päätettyjen toimien perusteella. Matkaa 80 % päästövähennystavoitteeseen (17 ktCO₂e) jää vielä 28 ktCO₂e.

Ilmastosuunnitelmaan on koottu toimenpiteet, joilla saadaan lisättyä kunnan päästövähennyksiä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää kuitenkin myös valtion, yritysten ja asukkaiden lisätoimia.

Kulutusperusteiset kasvihuonepäästöt

SYKE:n alueellisen päästölaskennan lisäksi ilmastosuunnitelmiin on tilattu kulutusperäinen päästölaskenta. Laskennan avulla saadaan tietoa kuluttamisen, kuten ruuan ja kulutustavaroiden tuotannon ja valmistuksen tai ulkomaanmatkojen päästöistä.

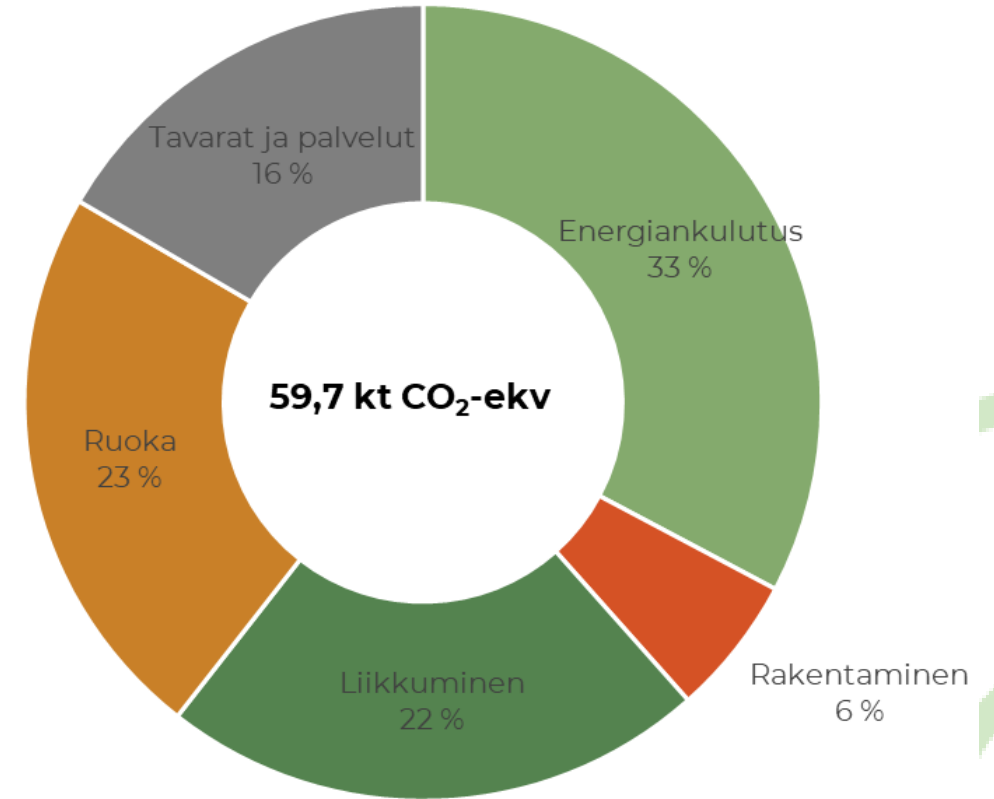
Kulutusperusteisella päästölaskennalla pyritään arvioimaan kaikki kuntalaisten kulutuksesta aiheutuvat päästöt, huolimatta siitä, missä kulutettu hyödyke on tuotettu.

Kulutuksesta aiheutuvat päästöt on jaettu viidelle sektorille:

- Energiankulutus
- Rakentaminen
- Liikkuminen
- Ruoka
- Tavarat ja palvelut.

litin kulutusperusteiset päästöt on laskettu vuodelta 2022.

Laskentaa voidaan hyödyntää jatkossa ilmastotoimien ja viestinnän kohdentamisessa.

Kulutuksen kasvihuonekaasupäästöt litissä sektoreittain vuonna 2022. Rakentamisen hiilikädenjälkivaikutus ei näy kuvassa.

Ilmastosuunnitelman valmistelu

Ilmastosuunnitelman valmistelussa kuultiin laajasti Iitin kunnan henkilöstöä, kuntapäätäjiä sekä asukkaita ja vapaa-ajan asukkaita. Ilmastosuunnitelman valmistelusta tiedotettiin monissa kanavissa valmistelun aikana.

Ilmastosuunnitelmakuntien edustajista koostunut ohjausryhmä kokoontui kuukausittain suunnitelman valmistelun aikana vuosina 2023–2025.

Oheisessa taulukossa näkyy pääpiirteittäin Iitin ilmastosuunnitelman valmisteluprosessin toimet.

Toteutus/tilaisuus	Ajankohta
Tiedote ilmastosuunnitelmien valmistelusta	Lokakuu 2023
Kysely henkilöstölle	Lokakuu 2023
Tiedote henkilöstökyselystä	Marraskuu 2023
Esittely kunnan johtoryhmälle	28.11.2023
Kysely valtuutetuille	Marras-Joulukuu 20203
Tiedote ilmastosuunnitelmien etenemisestä	Helmikuu 2024
Kysely yhdistyksille	12.3.-1.4.2024
Henkilöstön työpaja	18.3.2024
Työpaja valtuutetuille	26.3.2024
Päijät-Hämeen ilmastokokous	22.5.2024
Tienvarsikyltit	Touko-elokuu 2024
Tiedote ilmastosuunnitelman etenemisestä	Kesäkuu 2024
Asukas- /vapaa-ajanasukaskysely	25.6.-2.8.2024
Tiedote ilmastosuunnitelman etenemisestä ja asukaskyselyn tuloksista	Syyskuu 2024
Ilmastosuunnitelman kommentointi Ilmastovahdissa	Syyskuu 2024
Toimenpiteiden tarkentaminen energia- ja ilmastotyöryhmässä	17.10.2024
Kuudesluokkalaisten työpajat kouluilla	Marraskuu 2024
Käsittely kunnanhallituksessa	2.12.2024
Hyväksyntä valtuustossa	10.12.2024

An aerial photograph showing a dam and a power plant situated in a lush, green forest. The dam is a concrete structure with several spillways, crossing a river. To the right of the dam, there is a large, rectangular brick building, likely the power plant, and a smaller structure with electrical equipment. The surrounding area is densely forested with tall trees. In the background, a large body of water, possibly a lake or reservoir, stretches across the horizon under a cloudy sky.

Toimenpiteet

---

litin ilmastosuunnitelma

Ilmastosuunnitelman rakenne

Ilmastosuunnitelman toimenpiteet on koottu seuraavien teemojen alle:

1. Ilmastojohtaminen
2. Energia ja kulutus
3. Kestävä liikkuminen
4. Kestävä ruokajärjestelmä
5. Luonto ja maankäyttö
6. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen
7. Viestintä ja ympäristökasvatus

Teemakohtaiset toimenpiteet esitellään taulukoissa, joihin on kirjattu myös vastuutahot sekä suunnitellut toteutusaikataulut. Suunnitelman liitteenä on tarkemmat kuvaukset toimenpiteistä.

Ilmastosuunnitelman päätöksenteon tueksi tilattiin selvitys toimenpiteiden kustannuksista ja hyödyistä. Teemojen yhteydessä on Sitowisen tuottama kooste vaikutuksista. Koko selvitys on suunnitelman liitteenä.

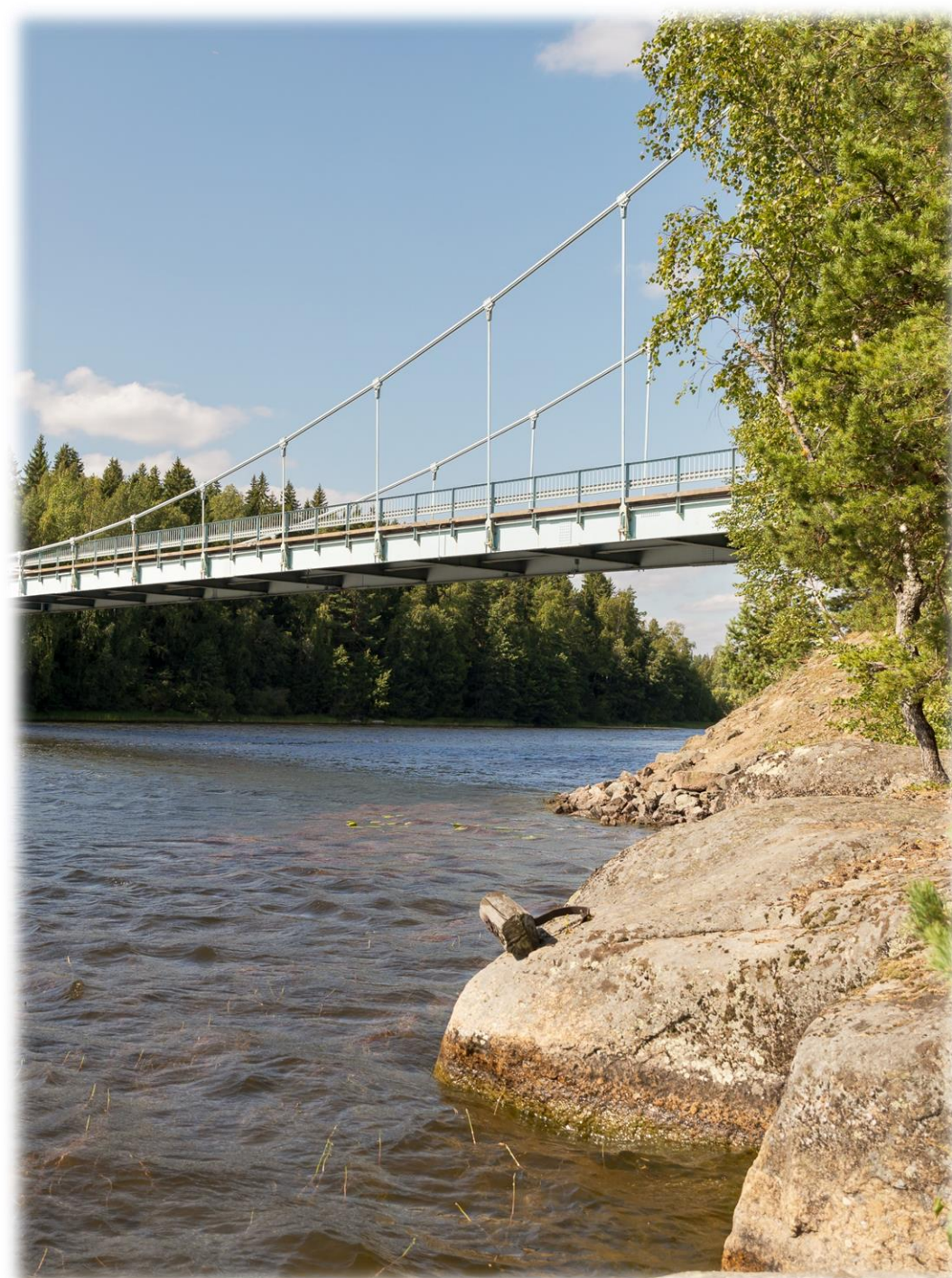
Ilmastojohtaminen

Ilmastojohtaminen luo pohjaa määrätietoiselle ja järkevälle ilmastotyölle.

Ilmastojohtamiseen kuuluvat organisaation toimintatavat ja ilmastotyötä ohjaavat työkalut kuten kunnan ilmastosuunnitelma.

Ilmastotavoitteiden saavuttaminen vaatii pitkäjänteistä johtamista kuntaorganisaatiossa. Hyvällä ilmastojohtamisella kunta voi saavuttaa päästövähennysten lisäksi muitakin etuja kuten kustannussäästöjä, kilpailuetua ja vetovoimaa. Jotta ilmastotavoitteet voidaan saavuttaa, tulee ne kytkeä kunnan strategiaan ja johtamisjärjestelmään.

Ilmastojohtajuus on myös kykyä innostaa muita toimijoita mukaan päästöjen vähentämiseen. Kunta ei voi yksin saavuttaa ilmastotavoitteita, mutta voi toimia esimerkkinä sekä kannustaa asukkaita, yrityksiä ja muita toimijoita tekemään oman osansa.

Teematason arviointi

ILMASTOJOHTAMINEN

Kustannukset

- Ilmastojohtamisen teemojen edistäminen vaatii ilmastoasiantuntijuutta
  - Kustannukset uuden/uusien henkilöiden palkkaamisesta
  - Henkilöstön kouluttaminen
- Kaikkien ilmastosuunnitelman toimenpiteiden jalkauttaminen vaatii myös muulta henkilöstöltä ilmasto-osaamista, aikaa ja perehtymistä
  - Nykyisen henkilöstön kouluttaminen

Hyödyt

- Ilmastojohtamisen toimenpiteet luovat pohjan ja edellytykset koko ilmastosuunnitelman toteuttamiselle ja siksi siihen tulee panostaa
- Selkeä työnjako ja vastuiden nimeäminen edesauttaa kaikkien toimenpiteiden toteuttamista. Osaamisen kehittämisellä (mm. koulutukset, tilaisuudet) parannetaan mahdollisuuksia onnistua
- Jakamalla vastuuta ympäri kuntaorganisaatiota, voidaan ilmastotyötä tehdä resurssitehokkaasti tunnistuen synergioita muuhun tekemiseen ja niitä hyödyntäen

Ilmastojohtamisen toimenpiteet

Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu
Ilmastotavoitteiden lisääminen kunnan strategiaan	Kunnanjohtaja	2025
Ilmastosuunnitelman säännöllinen seuranta, päivittäminen ja raportointi	Koordinaattori tai tekninen johtaja	2025, jatkuva
Ilmastojohtajan tai -koordinaattorin nimeäminen kuntaan	Kunnanjohtaja	2025
Ilmastosuunnitelman perehdytys uudelle valtuustolle	Kunnanjohtaja, hallinto- ja talousjohtaja sekä PH-liitto	2025
Asiantuntijoiden hyödyntäminen kunnan johtoryhmässä ja päätöksenteossa	Kunnanjohtaja	2025, jatkuva
Ympäristö- ja ilmastovaikutusten huomiointi päätöksenteossa ja hankkeissa	Hallinto- ja talousjohtaja	2025, jatkuva
Ympäristö- ja ilmastovaikutusten huomiointi hankinnoissa	Hallinto- ja talousjohtaja	Hankintaohjeistuksen päivityksessä
Ekotukitoimintaan liittymisen selvittäminen	Kehittämisasiantuntija	2025
Ympäristö- ja ilmastoasiat tilaisuuksissa ja tapahtumissa	Tapahtuman järjestäjä	2025, jatkuva
Osallistuvan budjetin avustus ilmastotoimenpiteelle	Hankinnoista vastaava	2025, jatkuva
Ympäristönäkökulmien huomioiminen yhdistysten avustuksissa	Hallinto- ja talousjohtaja	2025, jatkuva
Yhdistysten kuuleminen päätöksenteossa	Toimialajohtaja, yhdistysaktivaattori	2025, jatkuva
Kansalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen ja yhteistyö	Kunnanjohtaja, lausuntojen valmistelijat	2025, jatkuva

Energia ja kulutus

Energiatehokkuus ja uusiutuvan energian lisääminen vähentävät päästöjä ja kannattavat taloudellisesti.

Energiasektorin päästöjen vähentäminen on keskeistä ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Energiankulutuksen vähentäminen ja energiatehokkuuden lisääminen ovat ensisijaisia toimenpiteitä, joilla saavutetaan myös kustannussäästöjä.

Energiatehokkuus ja kiertotalouden periaatteet on tärkeä huomioida niin hankinnoissa kuin uudis- ja korjausrakentamisessakin.

Teematason arviointi

ENERGIA JA KULUTUS

Kustannukset

- Olemassa olevien kiinteistöjen energiatehokkuustoimet voivat olla huomattavan kalliita ja vaatia isoja investointeja (esim. lämmöneritys, ikkunoiden/ovien uusiminen, ilmanvaihdon tehostaminen, valaistus, älykkäät hallintajärjestelmät, uusiutuvan energian ratkaisut)
- Energiatehokkaat laitteet voivat olla hankintahinnaltaan hieman kalliimpia
- Kotitalouksille myönnettävän energiatoimien kannustimen kustannukset (esim. alennus, tukiseteli)
- Tilojen käyttöasteen nouseminen voi johtaa ylläpitokustannusten kasvuun (esim. suurempi energiankulutus, tilojen kuluminen/lisääntynyt huolto, vahtimestaripalvelut)

Hyödyt

- Energiatehokkuuden investoinnit maksavat itsensä käytännössä aina takaisin, kun käytönaikainen kulutus (lämpö, sähkö, vesi, jätteet) vähenevät
- Energiatehokkaat laitteet säästävät rahaa pitkällä aikavälillä
- Kiinteistöjen energia- ja ympäristötoimet parantavat viihtyvyyttä ja ohjaavat myös tilojen käyttäjiä/asukkaita ympäristövastuulliseen toimintaan
- Kuntalaisten kannustaminen ja mukaan saaminen on edellytys ilmastotavoitteiden saavuttamiselle. Hyvät kannustimet saavat muutosta aikaan
- Tilojen käyttöastetta nostamalla joistain tiloista voidaan mahdollisesti luopua
- Tilojen avaaminen kuntalaisille/yhteisöille mahdollistaa uuden harrastustoiminnan ja lisää yhteisöllisyyttä
- Kiertotalous vähentää tarvetta ostaa uutta
- Saatavilla avustuksia ja tukia (kuten energiatuet, öljy- tai maakaasulämmityksestä luopumisen tuet, kotitalousvähennys)

Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu
Kuntien energiatehokkuussopimuksen toteutus ja seuranta	Kiinteistömestari	Jatkuva – uusi sopimus 2026
Energiatehokkaiden ratkaisujen löytäminen ja tukeminen	Toimialajohtajat	Jatkuva
Kunnan kestävä uudisrakentaminen	Tekninen johtaja	2025, jatkuva
Tilojen käyttöasteen nostaminen	Toimialajohtajat	2025, jatkuva
Uusiutuvan sähkön hankinta kunnan kiinteistöihin	Tekninen johtaja	2025
Energianeuvonta ja kestävä rakentamisen ohjeistus	Rakennustarkastaja	2025, jatkuva
Energiaa säästävien laitteiden hankinta ja sähköistäminen	Toimialajohtajat	2025, jatkuva
Kestävien digitaalisten ratkaisuiden käyttöönotto ja kehittäminen	Hallinto- ja talousjohtaja	2025, jatkuva
Ruoka- ja siivouspalveluiden ilmastotoimet	Ruoka- ja siivouspalvelupäällikkö	2025, jatkuva
Kunnan irtaimiston ja materiaalien uudelleenkäytön tehostaminen	Toimialajohtajat	2025, jatkuva
Aurinkosähköjärjestelmät kunnan kiinteistöihin	Kiinteistömestari	Hankkeiden yhteydessä
Uusiutuvan energian investointien edistäminen	Kunnanjohtaja, koordinaattori ja toimialajohtajat	Jatkuva
Kannustin kotitalouksien energiatoimien edistämiseksi	Rakennusvalvonta	2025
Korjaus-, lainaus- ja vuokrauspalveluiden edistäminen	Toimialajohtajat	Jatkuva
Vesihuoltolaitoksen energiatehokkuuden parantaminen	Yhdyskuntainsinööri	Jatkuva
Kunnan vuokratalojen energia- ja ympäristötoimet	Toimitusjohtaja	Jatkuva
Jätteiden määrän vähentäminen ja kierrätyksen tehostaminen	Kymenlaakson jäte ja tekninen johtaja	Jatkuva
Lajittelun tehostaminen kunnan kiinteistöissä	Kiinteistömestari ja toimialajohtajat	2025 -

Kestävä liikkuminen

Kestävä liikkuminen, eli kävely, pyöräliikenteen ja joukkoliikenteen käyttö lisää sekä terveyttä ja hyvinvointia että ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Liikenne aiheuttaa Päijät-Hämeessä noin kolmasosan ilmastopäästöistä, eikä päästöjä ole saatu merkittävästi vähennettyä.

Kuntien toimet ovat ratkaisevassa roolissa kulkutapamuutoksen aikaansaamisessa. Liikenteen sähköistyminen vähentää tulevaisuudessa päästöjä, mutta ei ratkaise esimerkiksi liikkumattomuuteen liittyviä terveyshaasteita. Jo pienikin arkiliikunta vaikuttaa positiivisesti terveyteen ja hyvinvointiin.

Teematason arviointi

KESTÄVÄ LIIKKUMINEN

Kustannukset

- Investoinnit pyöräilyinfrastruktuurin kehittämiseen ja ylläpitoon
- Kestäviin kulkumuotoihin kannustavien toimenpiteiden investoinnit (esim. turvalliset pyöräkatokset, sähköautojen latausinfra, sosiaalitalat työpaikoilla)
- Yhteiskäyttöauton ja kuntapyörien vaatimat investoinnit
- Etätyötilojen ylläpito
- Huomattava osuus kustannuksista aiheutuu henkilöresursseista (erityisesti ajankäyttö ja perehtyminen, osaamisen kehittäminen)

Hyödyt

- Kävelystä ja pyöräilystä terveyshyötyjä, mikä voi vähentää terveyden- ja sairaanhoitopalvelujen tarvetta
- Kävelijöiden ja pyöräilijöiden turvallisuus paranee ja onnettomuudet vähenee (erilliset pyörätiet/-kaistat, paremmin hoidetut väylät, parempi valaistus)
- Työsuhdepolkupyörät työnantajalle jopa ilmaisia ja kannustavat henkilöstöä pyöräilemään ja toimimaan esimerkkinä kunnassa
- Tehostamalla kuljetuksia voidaan saavuttaa ajallisia ja rahallisia hyötyjä
- Hankintakriteerit ohjaavat ja kannustavat markkinoita kehittämään tuotteita ja palveluja ilmastoviisaampaan suuntaan

Kestävän liikkumisen toimenpiteet

Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu
Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelman toteuttaminen ja seuranta	Toimialajohtajat	Jatkuva
Kestävään liikkumiseen motivoivat kampanjat ja viestintä	Toimialajohtajat	Jatkuva
Pyöräpysäköinnin ja -reitistöjen kehittäminen	Koordinaattori tai toimialajohtaja	Jatkuva
Kävely- ja pyöräteiden talvikunnossapidon parantaminen	Rakennusmestari	2025 – jatkuva
Kestävän liikkumisen kokeiluiden toteuttaminen v. 2025	Kehittämisasiantuntija	2025
Kunnan henkilöstön kannustaminen kestävään liikkumiseen	Hallinto- ja talousjohtaja	Jatkuva
Työsuhdepolkupyörien käytön edistäminen	Hallinto- ja talousjohtaja	Jatkuva
Kuntapyörien hyödyntäminen	Kehittämisasiantuntija	2025 -
Yhteiskäyttöautojen hankinta	Kunnanjohtaja	2025
Etätyömahdollisuuksien edistäminen	Hallinto- ja talousjohtaja	2025
Tehokkaampien koulu- ja yhteiskuljetusratkaisujen suunnittelu ja toteutus	Kasvatus- ja opetusjohtaja	Jatkuva
Kuljetus- ja ajoneuvohankintojen kriteerien kehittäminen	Kasvatus- ja opetusjohtaja	Kilpailutusten yhteydessä
Junamatkustamisen kehittäminen	Kunnanjohtaja tai koordinaattori	2025 – jatkuva
Sähköautojen latauspisteiden lisääminen	Kiinteistömestari	2025
Paikallisten palveluiden tukeminen ja edistäminen	Kunnanjohtaja, kehittämisasiantuntija	2025 – jatkuva
Lähi- ja luontomatkailun edistäminen	Koordinaattori sekä hallinto- ja talousjohtaja	2025 – jatkuva

Kestävä ruokajärjestelmä

Kestävässä ruokajärjestelmässä tuotettu ruoka edistää terveyttä. Ruuantuotanto ja -kulutus tapahtuu luonnonvaroja säästäen ja luonnon kantokyvyn rajoissa.

Sitran määritelmän mukaan ruokajärjestelmän kestävyys siirtymään kuuluu neljä tavoitetta, jotka onnistuessaan luovat mahdollisuuden viidennelle:

1. Kestävä maatalous sopeutuu luonnon kantokyvyn rajoihin
2. Kannattava maatalous mahdollistaa kestävä ruokajärjestelmän
3. Suomalaiset syövät kestävästi
4. Ruokajärjestelmä luo paikallista osallisuutta ja hyvinvointia
5. Suomalaista ruokaa viedään maailmalle laadulla ja ekologisuudella

Teematason arviointi

KESTÄVÄ RUOKAJÄRJESTELMÄ

Kustannukset

- Kustannukset syntyvät pääasiassa henkilöresursseista
  - Osaamisen kehittäminen (mm. hankinnat, reseptiikka)
  - Reseptiikan kehittäminen (ruoan maittavuus, hävikin vähentäminen)
  - Läheltä saatavien raaka-aineiden selvittäminen
  - Kampanjat ja kannustus, yhteistyöverkoston ylläpito
- Investoinnit paikallisviljelyyn (palstat, puut, pensaat), niiden ylläpitokustannukset ja hoito

Hyödyt

- Kuntalaisten terveellisen ruokavalion tukeminen (ymmärrys, osaaminen, valikoima)
- Lasten ja nuorten ympäristökasvatus ja ruokajärjestelmästä oppiminen
- Paikalliselinkeinojen tukeminen, huoltovarmuuden parantaminen
- Sosiaalinen yhteisöllisyys (palstaviljely, yhteisölliset lähiruokamahdollisuudet) ja hyvinvointi
- Tunnetaan raaka-aineiden alkuperä; vähentää turvallisuusriskejä, ei tueta epäeettistä toimintaa
- Paikallisia ympäristöhyötyjä; esim. pienempi hiilijalanjälki, vähentää rehevöitymistä, sitoo typpeä. Lisäksi parantaa pölyttäjien elinympäristöjä

Kestävän ruokajärjestelmän toimenpiteet

Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu
Kestäviin ruokavalintoihin kannustaminen kouluissa ja päiväkodeissa	Kasvatus- ja opetusjohtaja, ruoka- ja siivouspalvelupäällikkö	2025 – jatkuva
Kestävät valinnat kunnan ruokapalveluissa	Ruoka- ja siivouspalvelupäällikkö	2025 – jatkuva
Kouluruuan arvostuksen ja ruokailijamäärien lisääminen	Kasvatus- ja opetusjohtaja, ruoka- ja siivouspalvelupäällikkö	2025 – jatkuva
Kasvisruokavaihtoehto tarjolla ruokalinjastoissa	Ruoka- ja siivouspalvelupäällikkö	2025 – jatkuva
Ruokahävikin vähentäminen	Ruoka- ja siivouspalvelupäällikkö	2025 – jatkuva
Lähiruuan tarjonnan parantaminen	Ruoka- ja siivouspalvelupäällikkö	Jatkuva
Kestävän ruuantuotannon edistäminen	Koordinaattori, kehittämisasiantuntija	2025 – jatkuva
Yhteisölliset hedelmäpuut ja marjapensaat	Koordinaattori tai toimialajohtaja	2026
Palstaviljelyn mahdollisuuksien selvittäminen kunnassa	Maankäyttöinsinööri	2025 –
Kalastukseen kannustaminen	Hallinto- ja talousjohtaja, koordinaattori	2025 –
Järvikalan käytön edistäminen	Hallinto- ja talousjohtaja	2025 – jatkuva

Luonto ja maankäyttö

Luonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan kaiken elollisen luonnon moninaisuutta ja runsautta. Monimuotoisuutta voidaankin edistää niin rakennetuilla alueilla, metsissä kuin esimerkiksi perinneympäristöissä.

Kunta voi vaikuttaa luonnon monimuotoisuuteen etenkin yhdyskuntarakenteen ratkaisulla, kaavoituksella, toimilla kunnan omistamissa metsissä sekä ohjeistuksella ja viestinnällä.

Metsät ja luonto ovat teema, joka on noussut tärkeänä esiin niin kuntien henkilöstölle, asukkaille kuin päättäjillekin tehdyissä kyselyissä.

Ilmastonmuutoksen edetessä ja vaikuttaessa luontoon, on entistäkin tärkeämpää, että kunta ottaa aktiivisen roolin myös monimuotoisuuden turvaamisessa.

Teematason arviointi

LUONTO JA MAANKÄYTTÖ

Kustannukset

- Uusien ilmastomyönteisten toimintatapojen vaatimat selvitykset (kaavoitus, metsien käyttö, luontokohteet, ennallistaminen) ja toteutus
- Viheralueiden muutokset ja ylläpito
- Toimenpiteet vaativat henkilöresursseja toteutuakseen
  - Henkilöstön osaamisen kehittäminen ja kuntalaisten osaamisen kehittäminen
  - Toimintatapojen kehittäminen ja muuttaminen (uusien suunnitelmien laatiminen, ympäristönäkökulmien huomioiminen aiempaa laajemmin, seurannan lisääminen)
  - Tarvittavan ulkopuolisen asiantuntija-avun kustannukset

Hyödyt

- Tiiviimpi yhdyskuntarakenne mahdollistaa kestävästä liikkumisesta ja sitä kautta saavutetaan terveyshyötyjä
- Monimuotoisemmat viheralueet ja metsät edistävät kuntalaisten hyvinvointia ja matkailun edellytyksiä
- Viheralueiden hallittu hoitamattomuus voi tuottaa jopa säästöä ylläpitotarpeen vähentyessä
- Selvittämällä laajemmin ilmastovaikutuksia ja ympäristön tilaa, voidaan tunnistaa riskejä ja varautua niihin ajoissa

Luonnon ja maankäytön toimenpiteet

Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu
Ympäristö- ja ilmastovaikutusten huomiointi kaavoituksessa	Koordinaattori tai toimialajohtajat	Jatkuva
Kuntametsien kestävä ja monitavoitteinen käyttö	Tekninen johtaja	2025, jatkuva
Kuntametsien tilan seuranta	Tekninen johtaja	2025, jatkuva
Arvokkaiden luontokohteiden tunnistaminen ja huomioiminen	Ympäristönsuojelu	2025 -
Yhdyskuntarakenteen hajautumisen pysäyttäminen	Kunnanjohtaja	Jatkuva
Maankäytön kohdentaminen jo rakennetuille alueille	Kunnanjohtaja	Jatkuva
Taajaman tiivistäminen hyödyntämällä esim. tyhjät tontit	Tekninen johtaja	Jatkuva
Taajamavihreän ja niittyjen kehittäminen	Puutarhuri	Jatkuva
Luontotietoisuuden lisääminen	Koordinaattori	Jatkuva
Uusien luonnonsuojeluun sopivien alueiden kartoittaminen kunnan alueella	Ympäristönsuojelu ja maankäyttö	2025 – jatkuva
Ennallistamishankkeiden tukeminen ja mahdollistaminen	Ympäristönsuojelu	2025 -
Vieraslajien aktiivinen torjunta	Puutarhuri ja koordinaattori	2025 – jatkuva
Luonnon hyödyntäminen opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa	Kasvatus- ja opetusjohtaja	2025 – jatkuva
Vesiensuojelun tehostaminen	Ympäristönsuojelu ja yhdyskuntainsinööri	2025 – jatkuva
Vesistöjen tilan seuranta järvien seurantaohjelman avulla	Ympäristönsuojelu	2025- jatkuva
Metsänomistajien kannustaminen kestävään metsänhoitoon	Koordinaattori, tekninen toimi	2025 - jatkuva

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Ilmasto on jo muuttunut ja tulee muuttumaan, vaikka hillintätoimissa onnistuttaisiin. Tämän vuoksi on tärkeää suunnitella ja toteuttaa varautumisen ja sopeutumisen toimia.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta merkittävimmiksi ilmastoilmiöiksi Päijät-Hämeessä on tunnistettu yleinen lämpeneminen ja erityisesti lämpenevät talvet, lisääntynyt sadanta, helleaallot sekä myrskytuulet.

Kunnissa on tärkeää tunnistaa ilmastonmuutokseen liittyvät merkittävimmät riskit eri sektoreilla sekä toteuttaa näihin liittyviä varautumisen ja sopeutumisen toimia. Tavoitteena on aktiivisesti vähentää muutoksen aiheuttamia riskejä ja haavoittuvuuksia, joista monet kohdistuvat terveyteen ja hyvinvointiin.

Väestön ikääntyessä esim. hellejaksojen ja vaihtelevien lämpötilojen aiheuttaman liukkauden aiheuttamat riskit kasvavat.

Teematason arviointi

ILMASTONMUUTOKSEEN SOPEUTUMINEN

Kustannukset

- Kasvatavat kustannukset kävely- ja pyöräteiden kunnossapidosta, kelirikkokorjaukset
- Investoinnit taajama-alueiden viherratkaisuihin
- Entistä tehokkaampi hulevesien hallinta: ylläpito ja investoinnit
- Vesistöjen ja kosteikkojen kunnostamis- ja ennallistamistoimet
- Kiinteistöjen suojaaminen ylikuumenemiselta (jäähdytyksen asentaminen, passiiviset aurinkosuojaratkaisut)
- Ulkopuolisen asiantuntijan selvitykset (tulvariskit, vesiensuojelu, pohjaveden suojelusuunnitelma jne.)

Hyödyt

- Väylien kunnossapidolla saavutetaan terveys- ja turvallisuushyötyjä (aktiivisempi liikkuminen, vähemmän onnettomuuksia)
- Sopeutumisen toimet ovat myös ennakoivia: ennakoivalla toimintatavalla pystytään tehokkaammin välttämään ilmastonmuutoksen aiheuttamia menetyksiä ja hyödyntämään mahdollisuuksia. Jos ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeudutaan ennakoivasti, kertyy vuoteen 2070 mennessä kansallisesti noin 5-8 miljardia euroa vähemmän tappioita kuin jos sopeutuminen on reaktiivista
- Sopeutumisen toimista iso osa toteutettavissa maakunnallisena yhteistyönä ja -hankkeina, jolloin mahdollista toteuttaa kustannustehokkaasti
- Ilmastonkestävä uudisrakentaminen ei automaattisesti ole tavanomaista rakentamista kalliimpaa

Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu
Ilmastomuutoksen sopeutumistyön arviointi ja kehittäminen	Tekninen johtaja	2025 -
Tilojen jäähdytys osana helleaaltoihin varautumista	Kiinteistömestari	2025,- jatkuva
Kuntalaisten hyvinvoinnista huolehtiminen ääritilanteissa	Kunnanjohtaja ja tekninen johtaja	Jatkuva
Ilmastomuutoksen huomioiminen rakentamisessa	Tekninen johtaja , rakennustarkastaja	2025 – jatkuva
Puiden ja viherpeitteen lisääminen taajama-alueilla	Tekninen johtaja	Jatkuva
Metsien myrskytuhojen ennaltaehkäisy	Tekninen johtaja	Jatkuva
Hulevesien hallinta ja hulevesitulvariskien arviointi	Yhdyskuntainsinööri	Jatkuva
Pohjaveden suojeleusuunnitelman päivitys ja ylläpito	Ympäristönsuojelu	2025
Vesihuoltolaitoksen varautumistoimet	Yhdyskuntainsinööri	2025 – jatkuva
Katu- ja tievaurioiden ennaltaehkäisy	Tekninen	2025 – jatkuva
Valmiusharjoitukset ja varautumisen tason ylläpito	Kunnanjohtaja	Jatkuva

Viestintä ja ympäristökasvatus

Viestintä on keskeinen osa ilmastotyötä. Kunnan viestintä omista ilmastotoimista kannustaa muut toimijat mukaan työhön sekä lisää ymmärrystä asioiden merkityksestä.

Ilmasto- ja kestävyysasioista viestintää toteutetaan usein rajallisilla resursseilla, joten kunnassa on hyvä sopia viestinnän vastuut, keskeisimmät kohderyhmät sekä pääasialliset viestintäkanavat. Yhteinen viestintä muiden kuntien ja toimijoiden kanssa sekä osallistuminen vuosittaisiin tapahtumiin lisää vaikuttavuutta.

Yksi viestinnän tavoitteista on lisätä vuoropuhelua asukkaiden sekä muiden toimijoiden kanssa. Etenkin nuorten ääniä on toivottu kuuluviin ilmastotoimia suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Teematason arviointi

VIESTINTÄ JA YMPÄRISTÖKASVATUS

Kustannukset

- Viestinnän ja ympäristökasvatuksen teemat vaativat ensisijaisesti asiantuntijaresurssia eli osaamista ja aikaa toimenpiteiden edistämiseksi
  - Ilmastonmuutososaamisen ja ilmastoviestinnän osaamisen kehittäminen
  - Ajalliset resurssit toimenpiteiden toteuttamiseksi nykyiseltä henkilöstöltä / määräaikaiset projektityöntekijät tai harjoittelijat / vakituinen palkattava henkilö
  - Asiantuntijapalveluiden hankinta ulkoisilta palveluntarjoajilta
- Vuosittaiset kustannukset koulujen ja päiväkotien liittymisestä Vihreä lippu-ympäristöohjelmaan

Hyödyt

- Johdonmukainen ja avoin ilmastoviestintä parantaa tiedonkulkua oman organisaation sisällä ja mahdollistaa ilmastotyön kytkemisen osaksi jokapäiväistä toimintaa synergiat huomioiden
- Onnistunut viestintä ja sen riittävät resurssit mahdollistavat oman organisaation sekä alueen muiden toimijoiden sitouttamisen ilmasto- ja vastuullisuustyöhön
- Suunnitelmallisella ja pitkäjänteisellä ympäristökasvatuksella kauaskantoisia positiivisia seurauksia - palvelee koko yhteiskuntaa
- Vahvistaa kunnan vastuullisuusimagoa
- Vahvistaa yhteisöllisyyttä ja paikallista yhteistyötä

Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu
Ilmastotyön näkyvyys ja viestinnän vastuiden jako	Hallinto- ja talousjohtaja	2025
Ilmastotyöhön osallistaminen	Koordinaattori ja kehittämisasiantuntija	2025 – jatkuva
Suunnitelmallinen ilmastoviestintä vuosikellon ja teemaviikkojen avulla	Hallinto- ja talousjohtaja	2025 – jatkuva
Monipuolinen kestävän kehityksen viestintä	Hallinto- ja talousjohtaja	Jatkuva
Ympäristökasvatusohjelman valmistelu ja käyttöönotto	Kasvatus- ja opetusjohtaja	2026
Koulujen ja päiväkotien liittäminen ympäristöohjelmiin	Kasvatus- ja opetusjohtaja	2026
Ympäristöviikkojen viettäminen kouluissa	Kasvatus- ja opetusjohtaja	Jatkuva
Lukion ilmastokurssi	Kasvatus- ja opetusjohtaja	2026
Kaavoituskatsauksen hyödyntäminen ilmastoviestinnässä	Tekninen johtaja	2025
Ympäristöaiheiset tilaisuudet ja näyttelyt	Hyvinvointijohtaja ja koordinaattori	Jatkuva
Ilmasto- ja kestävyysviestintään panostaminen sisäisessä viestinnässä	Hallinto- ja talousjohtaja	2025 – jatkuva
Ilmastokumppanuuden edistäminen	Kehittämisasiantuntija	2025 – jatkuva
Ilmastokokouksen järjestäminen säännöllisesti	Kunnanjohtaja ja koordinaattori	2025 -
Kunta haastaa asukkaat, yhdistykset ja yritykset ilmastotoimiin	Energia- ja ilmastotyöryhmä	Jatkuva

An aerial photograph of a dam and power plant. The dam is a concrete structure with several spillways, crossing a river. To the right of the dam is a large, rectangular brick building, likely the power plant. The surrounding area is densely forested with green trees. In the background, a large body of water, possibly a lake or reservoir, is visible under a cloudy sky. The overall scene is a mix of natural and industrial elements.

Seuranta

---

litin ilmastosuunnitelma

Ilmastosuunnitelman päivitys, toteutus ja seuranta

Kunnan energia- ja ilmastotyöryhmä päivittää ja seuraa ilmastosuunnitelman toteutumista vähintään kaksi kertaa vuodessa. Toimenpiteitä toteuttavat kaikki toimialat.

Ilmastosuunnitelman toimenpiteiden etenemisen seurantaan ja päivittämiseen käytetään tätä asiakirjaa. Etenemisen seurannassa ilmastosuunnitelman toimenpiteet merkitään seuraavilla värikoodailla, etenemistilanteen mukaan:

Punainen	= ei vielä aloitettu, jäljessä
Keltainen	= suunnitteilla
Sininen	= toteutuksessa
Vihreä	= valmis

litin ilmastoindikaattorit

Energia

1. Energian loppukäyttö kunnan alueella

467 GWh (2022)

Lähde: Syke, Ilmastoindikaattorit

2. Aurinkosähkön pientuotanto kunnan alueella (alle 1MWp)

0,04 GWh (2021)

Lähde: Syke, Ilmastoindikaattorit

Liikenne

3. Kunnassa liikennekäytössä olevat henkilöautot

4 059 kpl (30.9.2024)

4. Kuntaan rekisteröityjen sähkö-, hybridi- ja kaasuautojen lkm

83 sähköautoa
126 hybridautoa
4 kaasuautoa
(30.9.2024)

Lähde: Traficom, Liikennekäytössä olevat henkilöautot alueittain

Kuluttavat

5. Kotitaloudet, joissa vähintään yksi auto

88 % kotitalouksista

(Orimattila, Asikkala, Kärkölä, litti 2021)

6. Kestävien kulkumuotojen osuus liikkumisesta:

jalankulku 14 %
pyöräliikenne 3 %
joukkoliikenne 2 %

(Orimattila, Asikkala, Kärkölä, litti 2021)

Lähde: Henkilöliikennetutkimus, Päijät-Häme

Ruoka

6. Kasvisruuan kulutus ruokapalveluissa

Viestintä

7. Viestintätoimet, esimerkiksi julkaistut kestävyysaiheiset uutiset vuoden aikana

8. Vietetyt kampanjaviikot